

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 35/2002 vp

Hallituksen esitys laiksi maahanmuuttajan erityistuesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 20 päivänä syyskuuta 2002 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi maahanmuuttajan erityistuesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 145/2002 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- neuvotteleva virkamies Pekka Viljanen, sosiaali- ja terveysministeriö

- lakimies Marjukka Kangas, Kansaneläkelaitos
- hallituksen jäsen Rudolf Pakki ja Hilja Leusko, Inkerikeskus ry
- puheenjohtaja Irma Gulin ja varapuheenjohtaja Hertta Kaponen, Inkerinsuomalaisten paluumuuttajien yhdistys ry
- puheenjohtaja Toivo Iho, Suomen Inkeri-Liitto ry.

Lisäksi valiokunta on saanut Suomen Kuntaliiton kirjallisen lausunnon.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki maahanmuuttajan erityistuesta. Ehdotetulla lailla luotaisiin uusi taloudellinen tukimuoto, jolla turvattaisiin toimeentulo vanhuuden tai työkyvyttömyyden ajalta kansalaisuudesta riippumatta sellaiselle Suomessa asuvalle maahanmuuttajalle, joka muutoin olisi pitkäaikaisesti toimeentulotuen tarpeessa.

Erityistuki olisi luonteeltaan sosiaalihuoltoon kuuluva tarveharkintainen sosiaaliavustus. Tuen saamisedellytyksenä olisi vähintään 65 vuoden ikä tai työkyvyttömyys. Lisäksi edellytettäisiin, että tuen saaja on asunut Suomessa vähintään viiden vuoden yhdenjaksoisen ajan ennen erityistuen alkamista. Erityistukea ei maksettaisi Suomen ulkopuolelle. Jos tuen saaja oleskelee tilapäisesti ulkomailla enemmän kuin 90 päivää kalenterivuoden aikana, tuen maksaminen keskeytettäisiin niiden kuukausien ajaksi, joiden aikana henkilö oleskelee ulkomailla.

Erityistuki olisi määrältään enintään täyden kansaneläkkeen suuruinen. Tuen hakijan käytettävissä olevat tulot vähentäisivät yleensä kokonaisuudessaan erityistuen määrää. Tuen määrään vaikuttaisivat myös hakijan puolison tulot siltä osin kuin ne ylittävät täyden kansaneläkkeen määrän sekä hakijan ja hänen puolisonsa omaisuus. Erityistuki olisi saajalleen verovapaa ja se maksettaisiin valtion varoista. Erityistuen toimeenpanosta huolehtisi Kansaneläkelaitos. Erityistuen saajia arvioidaan vuonna 2003 olevan noin 3 700 henkilöä.

Ehdotetulla lailla säädettäisiin muun muassa tuen myöntämisedellytyksistä, määrästä, hakeemisesta, tarkistamisesta, lakkaamisesta ja muutoksenhausta.

Esitykseen sisältyvät lisäksi ehdotukset kansaneläkelain, eläkkeensaajien asumistukilain, perhe-eläkelain ja vammaistukilain muuttamisesta. Esitys liittyy valtion vuoden 2003 talous-

arvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä lokakuuta 2003.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Esitys merkitsee parannusta Suomessa asuvien maahanmuuttajien asemaan, koska esitykseen sisältyvillä ehdotuksilla järjestetään maahanmuuttajien vanhuuden ja työkyvyttömyyden aikainen toimeentulo oman etuusjärjestelmän kautta. Sosiaali- ja terveystoimi on mietinnössään StVM 23/2000 vp nimenomaisesti edellyttänyt, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin erityisesti eläkeikäisten paluumuuttajien toimeentulon turvaamiseksi muiden etuusjärjestelmien kuin toimeentulotuen kautta. Tältä osin esitys täyttää eduskunnan edellyttämän järjestelyn.

Eryitystuki turvaa toimeentulon vanhuuden tai työkyvyttömyyden ajalta sellaiselle maahanmuuttajalle, joka muutoin olisi jatkuvasti toimeentulotuen tarpeessa. Ikääntyneet maahanmuuttajat välttyvät näin jatkuvalta asioimiselta kuntien sosiaalitoimistoissa, koska tukea ei tarvitse hakea kuukausittain uudelleen. Eryitystuen myöntää Kansaneläkelaitos, joka tarkistaa tuen määrän vuodeksi kerrallaan. Eryitystuen saaminen ei kuitenkaan sulje pois tuen saajan oikeutta toimeentulotukeen.

Ulkoasiainvaliokunta on inkeriläisten maahanmuuttoa koskevasta selonteosta antamassaan lausunnossa 17.12.1999 pitänyt tärkeänä, että inkerinsuomalaisten eläkeläisten toimeentulo järjestetään vähimmäiseläketasoisesti. Täysimääräinen erityistuki vastaa tasoltaan vähimmäiseläketasosta toimeentuloturva. Eryitystuki poikkeaa kuitenkin määräytymisperusteiltaan keskeisiltä osin kansaneläkkeestä.

Eryitystuki on sosiaalihuoltoon kuuluva tarveharkintainen etuus, jonka edellytyksenä on, että hakija muutoin olisi jatkuvasti toimeentulotuen tarpeessa. Eryitystuen määrä ei ole riippuvainen Suomessa asutun ajan pituudesta vaan täysimääräisen erityistuen voisi saada viiden Suomessa asutun vuoden jälkeen, kun täyden kansaneläkkeen saa vasta 40 vuoden asumisajan perusteella. Eryitystuen määrään vaikuttavat lähes kaikki saajan käytettävissä olevat jatkuvat tulot. Myös puolison tulot sekä hakijan ja puolison omaisuus vaikuttavat erityistuen määrään. Kansaneläkkeissä sen sijaan otetaan tuloina huomioon ainoastaan työeläkkeet ja muut vastaavat eläkkeet ja korvaukset tietyn euromäärän ylittymisen jälkeen. Omaisuudella ei ole vaikutusta kansaneläkkeeseen. Eryitystuki poikkeaa kansaneläkkeestä myös muun muassa takautuvan maksamisen, sallitun ulkomailla oleskeluajan, sekä muiden etuuksien hakemista koskevan velvollisuuden suhteen. Näiltä osin erityistuen saamista koskevat edellytykset ovat kansaneläkkeeseen verrattuna tiukemmat.

Valiokunta kiinnittää huomiota eräisiin erityistuen toimeenpanoon liittyviin kysymyksiin. Eryitystuen toimeenpano edellyttää hakijalta monenlaisten selvitysten antamista Kansaneläkelaitokselle ja myös Kansaneläkelaitokselta erilaisten tietojen hankkimista. Muun muassa ulkomailta maksettavan työeläkkeen ja ulkomailla olevan omaisuuden osalta selvittäminen voi olla toimeenpanijalle hankalaa. Myös etuudensaajan ulkomailla oleskelu, jolla saattaa olla vaikutus tuen määrään, on käytännössä hankalasti selvittävissä. Vaikka Kansaneläkelaitoksen toimeenpanemissa etuusjärjestelmissä jo nykyisellään joudutaan hankkimaan vastaavanlaista selvitystä, toteaa valiokunta, että etuuteen vaikuttavien monien selvitysten hankkiminen hankaloit-

taa käytännössä etuusasioiden ratkaisua ja toimeenpanossa mahdollisesti esiintyviä ongelmia tulee seurata.

Yksityiskohtaiset perustelut

Erityistukea koskevan 1. lakiehdotuksen 7 §:ssä säädettäisiin muun muassa kansaneläkkeeseen tai työeläkkeisiin sisältyvät lapsikorotukset etuoikeutetuksi tuloksi erityistukea myönnettäessä. Koska erityistuen saajan puolison tulot ehdotetaan otettavaksi huomioon erityistuen suuruutta määrättäessä siltä osin kuin ne ylittävät avioliitossa olevan henkilön täysimääräisen erityistuen ja koska lapsikorotukset on haluttu saattaa erityistuessa etuoikeutetuiksi tuloksi, pitää valiokunta perusteltuna, että lakiesityksen 7 §:ään

lisätään kohta, jonka perusteella myös työttömyysturvan lapsikorotukset säädetään etuoikeutetuiksi tuloksi. Puolison saamat työttömyyspäivärahan tai työmarkkinatuen lapsikorotukset eivät siten vaikuta erityistuen määrään.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että 2.—5. lakiehdotukset hyväksytään muuttamattomina, ja

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisena paitsi 7 § muutettuna (Valiokunnan muutosehdotus).

Valiokunnan muutosehdotus

7 §

Huomioon otettavat tulot ja omaisuus (vuositulo)

(1 mom. kuten HE)

Tulona ei kuitenkaan oteta huomioon (*etuoikeutetut tulot*):

(1—5 kohta kuten HE)

6) *työttömyysturvalain mukaista työttömyyspäivärahan tai työmarkkinatuen lapsikorotusta (Uusi)*

(7—9 kohta kuten HE:n 6—8 kohta)

(3 ja 4 mom. kuten HE)

StVM 35/2002 vp — HE 145/2002 vp

Helsingissä 14 päivänä marraskuuta 2002

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Marjatta Vehkaoja /sd	Juha Rehula /kesk
jäs.	Eero Akaan-Penttilä /kok	Päivi Räsänen /kd
	Merikukka Forsius /vihr	Sari Sarkomaa /kok
	Tuula Haatainen /sd	Arto Seppälä /sd
	Inkeri Kerola /kesk	Marjatta Stenius-Kaukonen /vas
	Niilo Keränen /kesk	Raija Vahasalo /kok
	Valto Koski /sd	Jaana Ylä-Mononen /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää.